

Kairos Symposium

DE START VAN EEN EUROPEES NETWERK VAN GAIA COLLECTIEVEN

Inleiding

Het is *Kairos tijd*, ook wel 'het juiste ogenblik', 'de tijd die ertoe doet', 'de tijd die voor een doorbraak weet te zorgen' (Joke Hermesen 2014). Het is tijd voor echte verandering, voor hoopgevend perspectief in een periode van complexe transitievraagstukken. Daarom staat tijdens dit symposium het netwerk van Gaia Collectieven centraal. Juist nu, vanuit grote betrokkenheid met de vele crises van onze tijd zet Gaia Collectief Ecolonie een eerste stap in de ontwikkeling van het netwerk.

Geïnspireerd door Latour's werk 'Waar kunnen we landen' (2017), maak je tijdens dit symposium kennis met het Gaia Collectief als plek om te 'landen'. 'Landen', in Latour's termen, betekent verantwoordelijkheid nemen voor Gaia, de kwetsbare membraam rondom de aarde. Concreet betekent een Gaia Collectief een ecologische leef-werkgemeenschap, zijnde een experimenteer- en ontmoetingsplaats voor sociaal, creatief en ambachtelijk leven. Deze Gaia Collectieven kunnen een zeer belangrijke rol gaan spelen, zo is onze verwachting, in het tegengaan van de leegloop en de sociaal-economische verwoestijning van het Europese platteland.

De eerste stap in de ontwikkeling van het netwerk is de oprichting van het **Kairos Centrum**, een centrum voor kennis en inspiratie. Met ondersteuning van dit Kairos Centrum kunnen Gaia Collectieven gevestigd worden op het platteland van Europa.

Waarom moeten we landen op het platteland?

Urbanisatie tegengaan

Urbanisatie draagt in grote mate bij aan de klimaatmutatie die plaatsvindt. Het zorgt onder andere voor een toename van het gebruik van fossiele brandstoffen, lucht- en waterverontreiniging en ontbossing.

Sociale verbanden herstellen

Sociale verbanden die kenmerkend waren voor het platteland verdwijnen steeds verder uit het maatschappelijk leven, een sterk proces van individualisering gaat daarmee gepaard. De individualisering leidt tot grotere huisvestingsproblematiek, gevoelens van eenzaamheid en vele andere uitdagingen van deze tijd. Door steeds verdere technocratisering en robotisering verdwijnt ook zinvolle werkbesteding steeds verder naar de achtergrond. Niet zonder reden is er een zorgelijke ontwikkeling gaande wat betreft de geestelijke gezondheid van jongeren in deze tijd. De Gezondheidsmonitor Jongvolwassenen

2024 van het RIVM stelt vast dat *‘bijna de helft van de jongeren in Nederland de eigen geestelijke gezondheid niet als goed beschouwt.’*

Verwoestijning van het platteland tegengaan

Het begrip woestijn is nauwelijks meer een metafoor voor de sociaaleconomische omstandigheden van grote delen van het Europese platteland. Grote delen van de dorpen in Europa die geen landbouwkundige of recreatieve betekenis meer hebben staan leeg. Dorpen worden te koop aangeboden. Door de toenemende vergrijzing zal deze leegstand alleen maar toenemen in landen als Griekenland, Spanje, Italië en Frankrijk. Vele van die gebieden liggen aan ‘het Europese subsidie infuus.’ Niet alleen is er sprake van sociaaleconomische verwoestijning. Ook is de bodem door grootschalige intensieve landbouw en veeteelt letterlijk aan het verwoestijnen.

Latour (2017) verwoordt als geen ander deze problematiek en roept op tot ‘landen’ als uitweg om huidige en toekomstige generaties een toekomst te bieden.

‘Blijven we dromen van ontsnapping of komen we in beweging om een territorium te vinden dat wij en onze kinderen kunnen bewonen? Ofwel we ontkennen het bestaan van het probleem, ofwel we zoeken een plaats om te landen. Dat is wat ons van nu af aan allemaal verdeelt, veel meer dan de vraag of we links of rechts zijn.’ (Latour 2017: 16).

Ook de beroemde stadsarchitect Rem Koolhaas laat een verandering zien van zijn paradigma, wanneer hij de toekomst van het platteland schetst en oproept tot het herwaarderen ervan:

“Er is een stille revolutie gaande op het platteland waar wij ons niet van bewust zijn. [.....] De boodschap is dat we op een bijna onbegrijpelijke manier een ongelofelijk domein hebben genegeerd [....] Het domein is cruciaal om te onderhouden, erover na te denken, maar ook weer er te gaan te wonen.” Rem Koolhaas, Buitenhof 2012.

Het is duidelijk dat er verandering noodzakelijk is om de huidige trend tegen te gaan. Enerzijds betekent landen op het platteland een beweging maken tegen de voortschrijdende urbanisatie, anderzijds betekent het een concrete mogelijkheid om zorg te dragen voor de kritieke zone en dus een ecologisch, zinvol en menswaardig bestaan te leiden.

Landen in de praktijk

Dat verandering noodzakelijk is beseften ook de oprichters van onder andere het ecologische collectief Ecolonie in 1989. Zij concretiseerden hun inzichten door een plek te zoeken in de Franse Vogezen, om daar een begin te maken met het vormgeven van hun visie. Een visie die haar oorsprong vond in de grote zorg die de pioniers hadden over de toekomst van het leefgebied van de mensheid en andere aardbewoners. Deze visie was gebaseerd op wetenschappelijk onderzoek, met name de eerste alarmerende rapporten van de Club van Rome in 1972.

Ecolonie heeft haar visie in de loop der jaren tot op heden verder verdiept en deze ook daadwerkelijk, zonder subsidies, vormgegeven in een duurzame, ambachtelijke, veelzijdige projectorganisatie. Het heeft zich ontwikkeld tot een ecologisch collectief waar mensen wonen en werken en een actieve houding aannemen in hun sociaal-maatschappelijke context. Het heeft een economie ontwikkeld die zowel intern als extern (voor de directe Franse omgeving) van belang is. Ecolonie zorgt er op vele manieren voor dat er nieuwe perspectieven ontstaan, en draagt bij daarmee bij aan een paradigmaverandering. Dit symposium is daar onderdeel van.

Met haar nieuwe naamgeving 'Gaia Collectief Ecolonie' wil ze sinds 2022 haar grote betrokkenheid laten zien bij Gaia, voortbouwend op Latours' filosofie. Het gebruik van het begrip *Collectief* duidt aan dat het om meer gaat dan een ecologische woon-werkgemeenschap en dat er politiek denken en handelen nodig is om een positieve invloed uit te oefenen op Gaia. Dit leidde in 2022 tot een conceptplan om te komen tot een Europees netwerk van soortgelijke Gaia Collectieven. Een samenvatting van dit conceptplan '*Laat 1000 Gaia Collectieven bloeien op het Europese platteland*' is toegevoegd.

Wat staat ons te doen?

Bruno Latour (2017:16) heeft belangrijke aanwijzingen gegeven en spoort ons aan om: '*In beweging te komen om een territorium te vinden dat wij en onze kinderen kunnen bewonen; om een plaats te zoeken om te landen*'.

Latours (2017) aansporing kan heel algemeen bedoeld zijn: waar je ook bent, doe wat nodig is in je handelen om je verantwoordelijkheid te nemen voor Gaia. Wij preciseren deze aansporing door een visie te ontwikkelen voor het Europese platteland. Daar waar nodig en mogelijk zullen collectieven opgericht worden in de geest van het concept van Gaia Collectief Ecolonie.

In de geschiedenis van de mensheid zijn het gemeenschappen (geweest) die grensverleggende ontwikkelingen tot stand brachten. Dit waren bijvoorbeeld de kloosters in de Middeleeuwen die een belangrijke sociaaleconomische functie vervulden in de ontwikkeling van het platteland. In de huidige tijd is Sekem in Egypte een voorbeeld van een gemeenschap die een deel van de woestijn weer tot vruchtbare grond maakte.

Landen op het platteland geeft toekomstige generaties, waar dan ook in Europa, een mogelijkheid om een menswaardig bestaan te leiden dat recht doet aan de veelzijdigheid die een mens eigen is.

Doel van dit symposium

We zullen tijdens dit symposium het Europese netwerk van Gaia Collectieven op de kaart zetten als een nieuwe visie op plattelandontwikkeling. De eerste stap om het netwerk te ontwikkelen is de oprichting van het Kairos Centrum op één van de schitterende terreinen van Ecolonie. Dit centrum moet de kennis en kunde die de afgelopen decennia zijn opgedaan, vastleggen en conceptueel formaliseren. Gaia Collectieven kunnen zo sneller en effectiever vorm krijgen in Europa.

Verschillende sprekers, onder andere Klaas van Egmond en Jannemarie de Jonge zullen vanuit hun perspectief inzicht geven in dit bijzondere en veelzijdige project. De geschiedenis van Gaia Collectief Ecolonie komt aan bod: zesendertig jaar ervaring uit de praktijk van een leefgemeenschap en de politiek-ecologische en sociaal-maatschappelijke context van het project worden belicht. Ook vragen we aandacht voor de materiële steun die nodig is voor de oprichting van het Kairos Centrum.